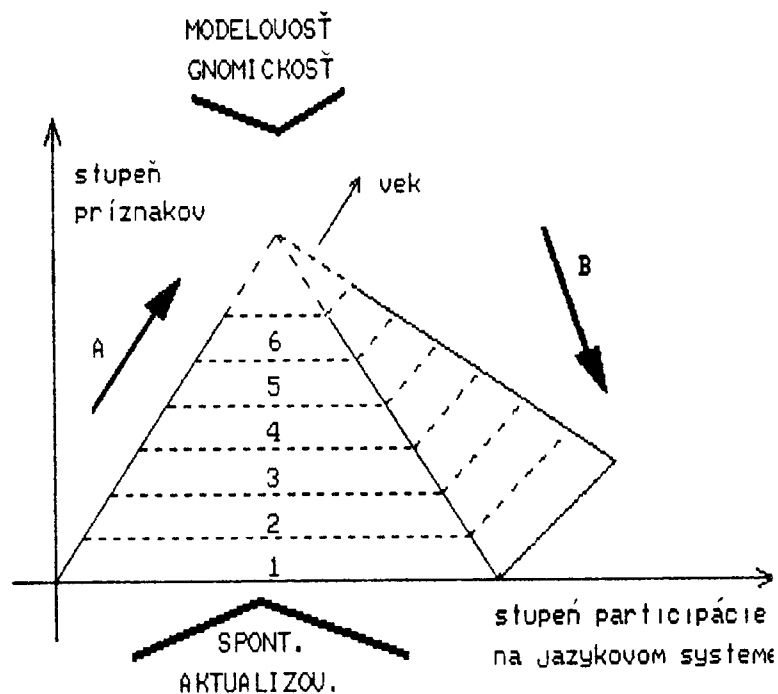

Normatívne jadro hovorenej podoby slovenčiny v meste osciluje v normatívnom priestore, ktorý vytvárajú normy dvoch silných (systémových) variant - norma tradičného dialektu charakteristická pre 1. generáciu skupiny, a spisovná norma upevňovaná kodifikačnými potenciálmi, predovšetkým zásluhou školy (je markantná v dorozumievaní príslušníkov 3. generácie skupiny). Z opozícií medzi oboma latentnými komunikačnými normami vzniká nasycovaním pružne stabilná stredová norma charakteristická pre dorozumievanie obyvateľov z vekového spektra 24-59 rokov. Široké vekové rozpätie 2. generácie skupiny signalizuje najvyššie normatívne dispozície, ale súčasne poukazuje na plasticnosť, relatívnu vágnosť a životaschopnosť centrálnej normy, ktorá má ambície reprezentovať vlastnú komunikačnú normu hovorenej podoby slovenčiny v meste v užšom význame (porov. Patrás, 1991).

Pružná stabilita, otvorenosť a dynamickosť centrálnej normy sa podporuje vyvažovaním systémovo-komunikačných opozícií v rámci dorozumievacieho útvaru. Spontánnosť komunikácie ako kľúčový sociolingvistický (normotvorný) parameter okrem systémových príznakov vyvoláva aj konštituovanie a hierarchizáciu charakteristických sociálno-komunikačných trendov v priamom komunikačnom kontakte.

- 1 úspora práce hovoriť a uľahčovanie artikulácie
  - 2 metamorfozy vokálnych a konsonantických skupín
  - 3 vyrovnávanie gramatických tvarov vnútri gramatického rodu i medzi rodmi
  - 4 konverzia medzi slovnými druhmi
  - 5 polysémia, synonymia, homonymia
  - 6 automatizovaná výstavba replík, traforetné konštrukcie
- A segmentačno-diferenciačné trendy
B nivelizačno-integračné trendy

Celý komplex noriem hovorenej podoby slovenčiny v meste si možno názorne predstaviť ako priecnik minimálne troch základných noriem Spoločné prekrytie centrálnej normy a dvoch okrajových normatívnych priestorov symbolizuje množinu spoločných znakov, ktoré spoluvytvárajú normu konštituujujúcej sa celonárodnej "hovorovej slovenčiny". Vnútri každej normatívnej sféry je možné pomocou hĺbkových sond odhaliť ďalšie parciálne normy, obzvlášť v prechodových oblastiach, kde sa oslabuje účinok vekového kritéria a nastupujú iné konštrukty, ktoré bezprostredne korešpondujú s pragmatickými zložkami komunikácie (plan, cieľ, taktika komunikačného zámeru a pod.) Preskupenie sociolingvistických parametrov tak uvádza do pohybu iné mechanizmy, ktoré sa nestávajú jednoduchým reflexom jazykových rovín. Infiltrujú do jazykového systému pod vplyvom konkrétnych sociálno-komunikačných dimenzí obyvateľov istej lokality. Rozvoj dopravy, vzdelanostný faktor, oslabovanie, prípadne reštruktúracie komunikačných potencií tradičných regionálnych dialektov a masmédiá (v poslednom období šírenie prijmu televízneho signálu prostredníctvom siete telekomunikačných družíc) postupne redukujú niekdajšiu silnú antinómu medzi obyvateľmi mesta a komunikantmi s pevnejšími zväzkami s vidieckou pospolitosťou.

Literatura

- HLAVSA, Z. K některým aktualním otázkám syntaktické normy. In *Dynamika současné češtiny z hlediska lingvistické teorie a školské praxe*. Materiály z vedeckej konferencie 3-5 sept. 1986 konanej v Houštíne pri Starej Boleslavi. Ved. red. R. Brabčová - F. Šticha. Praha: Univerzita Karlova 1988, s. 63-70.
- HORECKÝ, J. *Spoločnosť a jazyk*. Bratislava, Veda 1982, 112 s.
- CHLOUPFK, J. a kol. *Stylistika češtiny*. Praha, Statní pedagogické nakladatelství 1991, 296 s.
- KOŘENSKÝ, J. a kol. *Komplexní analýza komunikačného procesu a textu 2*. vyd. České Budějovice, Pedagogická fakulta 1987, 150 s. (skripta).
- PATRAŠ, V. *Hovorená podoba slovenčiny v Banskej Bystrici*. Rkp. kand. dizertácie. Bratislava, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 1990, 274 s.
- PATRAŠ, V. *Exponovanie komunikačných noriem v hovorenej podobe slovenčiny v meste*. In *Všeobecne a špecifické otázky jazykovej komunikácie*. Komunikáty z vedeckej konferencie konanej v Banskej Bystrici 3-5 septembra 1991. Banská Bystrica, Pedagogická fakulta 1991, s. 198-205.
- PATRAŠ, V. *Anketové sondy do bežnej komunikácie v meste*. Slovenská reč, 57, 1992, s. 10-19.